

АНАТОМИЯ НА НАДОМНАТА ЗАЕТОСТ

Един от възможните подходи за изясняване на икономическата същност на надомната заетост е "ненаблюдавана икономика", въведена в научен

оборот от М. Калцарони (Calzaroni, Ronconi, 1999) и обобщаваща в себе си термини като черна, подземна, сенчеста, сива или скрита икономика. Независимо от използването на различни наименования, общото за тези дейности е, че се укриват доходи от държавната власт и че не са обект на статистическата отчетност.

Причините за това са различни, но във всеки случай не се коренят в органите на статистиката или в нежеланието им да отчитат безпристрастно, точно и акуратно всички трансакции, осъществени в националната икономика. Обратно - органите на статистиката правят всичко, което е по силите им, за да обхванат максимално пълно всички дейности на макроикономическата рамка, в т.ч. незаконните и нерегистрираните.

Ненаблюдаваната икономика не е патент на страните в преход. Такава съществува и в развитите страни, но в по-малки мащаби. Разбира се, нейното функциониране е свързано и със специфичните особености в развитието на икономиките на отделните страни. Поначало нестабилните икономики се съпътстват по-често от статистически ненаблюдавани дейности, докато в стабилна икономическа среда трудно се формират благоприятни условия за тяхното функциониране. Ненаблюдаваната икономика е факт, съпровождат официалната икономика, като при това тя не се отчита в макроикономическите показатели и води до тяхното подценяване, правейки ги недостовърни и занижени. Това се отнася и за брутният вътрешен продукт, и за брутната продукция, и за нивото на безработица и т.н.

В СНС '93 (Система национальных счётов..., 1993, с. 128) ненаблюдаваната икономика се разделя на две групи: незаконно производство и икономика в сянка. Незаконното производство се дефинира като дейности, които са забранени от закона или се извършват от неупълномощени лица - производство и разпространение на наркотици, организиране на канали за проституция, незаконна търговия с оръжие и др. В СНС се препоръчва подобни незаконни дейности да бъдат условно оценявани и отнасяни в сметка "Производство". Икономиката в сянка е законна, но се скрива от държавните власти, за да се избегне плащането на данъци и осигуровки, спазването на стандарти и норми и т.н. Нейната дейност също трябва според СНС да се оценява условно и да се отнася в сметка "Производство". В този смисъл в световната практика са разработени някои методи и са правени опити за оценка на дейностите от ненаблюдаваната икономика.

Надомната заетост е част от ненаблюдаваната неформална икономика, включваща дейности на нерегистрирани субекти като домакинства, еднолични търговци или занаятчии, частни учители, лекари, юристи, наемо-